

Obraćanje visokog predstavnika Valentina Inzka pred Vijećem sigurnosti UN-a

Vrijedi izgovorena riječ

Gospodine predsjedniče, uvaženi članovi Vijeća,

Prošlo je više od 25 godina od kada je Bosna i Hercegovina postala članica Ujedinjenih naroda 1992. godine, a od okončanja tragičnog sukoba 1995. godine prošle su više od dvije decenije.

Bosna i Hercegovina je od tada postigla izuzetan napredak u brojnim oblastima. Uspostavljene su državne institucije, predviđene Aneksom 4. Mirovnog sporazuma, Ustavom. Tri međusobno suprotstavljene vojske ujedinjene su u jednu. Uspostavljen je moderan i efikasan sistem naplate poreza, zemlja je dobila simbole poput zastave, zajednički pasoš i stabilnu valutu. To su samo neka od postignuća.

Danas se ova zemlja nalazi na istorijskoj prekretnici, dok lideri svih etničkih grupa teže da se priključe Evropskoj uniji i rade na ispunjavanju potrebnih uslova da bi BiH dobila status kandidata.

Međutim, uprkos ovim obećavajućim koracima, Bosni i Hercegovini je još uvijek potrebna pažnja međunarodne zajednice.

* * *

Tokom proteklih šest mjeseci, mnogi od ključnih političkih aktera u Bosni i Hercegovini nastavili su zagovarati svoje maksimalističke stavove u pogledu konkretnih izazova s kojima se ova zemlja suočava. Nisu spremni, u većini slučajeva, da pokušaju pronaći kompromise potrebne za usvajanje neophodnih reformi.

Naravno da ima i pozitivnih primjera suprotnih ovom negativnom trendu. Bosna i Hercegovina je poduzela neke korake na provedbi Reformske agende za EU i nastavlja raditi na Upitniku Evropske komisije.

Uz to, BiH je u septembru potpisala Ugovor o Transportnoj zajednici sa EU i pet drugih zemalja Zapadnog Balkana, koji će u konačnici otvoriti mogućnosti za razvoj infrastrukture.

Bilo je i nekih pozitivnih pomaka u pogledu regionalnih odnosa, kao što je zvanična posjeta srbijanskog predsjednika Aleksandra Vučića, koji je u septembru posjetio Sarajevo. Upriličene su također i značajne posjete hrvatskih zvaničnika.

No, cjelokupna slika ukazuje na značajno usporavanje reformi.

Ministri vanjskih poslova EU prošli mjesec su tačno opisali situaciju kada su "izrazili žaljenje što retorika podjela, zasnovana na prošlosti, i preuranjene predizborne aktivnosti usporavaju tempo reformi i utječu na političku klimu."

* * *

Pored trenutnog političkog zastoja, želio bih naglasiti da postoji rizik da se tokom sljedeće godine razvije dublja politička kriza u pogledu nesuglasica o pravilima kojima se uređuje indirektni izbor delegata za jedan od domova Parlamentarne skupštine Federacije BiH.

Ukoliko nakon sljedećih izbora ne bude formiran Dom naroda Federacije, to će najvjerojatnije onemogućiti formiranje Vlade

Federacije i formiranje jednog doma državnog Parlamenta.

Želio bih vam skrenuti pažnju na ovo pitanje u ovoj fazi, kada još ima vremena da političke stranke u Parlamentu riješe ovo pitanje prije održavanja izbora u oktobru 2018.

Stranke moraju poduzeti sve što je potrebno da osiguraju održavanje izbora sljedeće godine, kao i da osiguraju provedbu izbornih rezultata bez nepotrebnih kašnjenja.

* * *

Uz politički zastoj koji sam upravo opisao, takođe smo imali stalne aktivnosti i izjave predstavnika Republike Srpske kojima se dovodi u pitanje budućnost zemlje i osporava autoritet državnih institucija, uključujući i odluke najviših sudova.

Predsjednik Republike Srpske je pozvao sudije iz reda srpskog naroda da se povuku iz državnih pravosudnih institucija i jasno je rekao da entitetske institucije neće provoditi odluke Suda BiH koje se odnose na pravo države da bude vlasnik nekretnina na teritoriji Republike Srpske.

Ovo je dio kampanje kojom se tvrdi da suverenitet Bosne i Hercegovine proizlazi samo iz njenih entiteta i da se ne radi o pravoj državi.

U praksi to podrazumijeva osporavanje nadležnosti države da rješava skoro svako pitanje, što je dovelo do paralize u provedbi nekoliko konkretnih reformi potrebnih da bi BiH mogla napredovati na putu ka evroatlantskim integracijama.

Na primjer, u oktobru je Narodna skupština RS usvojila rezoluciju kojom se utvrđuje neutralnost ovog entiteta u odnosu na priključenje NATO-u i pokušavaju redefinirati stavovi i obaveze RS predviđene Općim okvirnim sporazumom za mir, posebno Ustavom odnosno Aneksom 4.

Reagirajući na ovu situaciju, jasno sam rekao da Opći okvirni

sporazum za mir, uključujući i Ustav, ima veću pravnu snagu u odnosu na bilo koji akt usvojen na nivou Narodne skupštine RS i da je vanjska politika u isključivoj nadležnosti državnih institucija. Takođe, po mom mišljenju, a ono se odnosi i na druga pitanja, odluke Predsjedništva BiH ostaju na snazi sve dok ne budu izmijenjene ili dok ne budu obuhvaćene budućim aktima.

* * *

Ranije sam već govorio pred Vijećem sigurnosti o još jednom potencijalnom izazovu Dejtonskom mirovnom sporazumu i suverenitetu, a to je bila odluka o održavanju referenduma u Republici Srpskoj o pravosudnim institucijama i ovlastima visokog predstavnika.

Već 2015. godine, kada se ovo pitanje prvi put pojavilo, jasno sam rekao da bi takav referendum predstavljao kršenje Aneksa 4 i Aneksa 10 Mirovnog sporazuma. U to vrijeme, Vijeće Evropske unije takođe je reklo da bi takav referendum značio "osporavanje jedinstva, suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine.

Jučer je Narodna skupština RS formalno stavila van snage odluku iz 2015. o održavanju referenduma, koja nikad nije smjela biti ni donesena.

Međutim, Narodna skupština je usvojila i zaključke koje su zabrinjavajući. Oni još jednom netačno tvrde da je Republika Srpska država i da ima pravo održati referendum o pitanjima iz nadležnosti države Bosne i Hercegovine.

Ovdje želim istaknuti da organi RS imaju pravo odlučivati samo o pitanjima iz svojih ustavnih nadležnosti, što se odnosi i na referendume. To očito nije slučaj sa zakonima kojima su osnovane pravosudne institucije na državnom nivou ili pak kada je riječ o odlukama visokog predstavnika.

* * *

Dame i gospodo, mnogi problemi koje vidimo u Bosni i Hercegovini svjedoče o jednom generalnijem dugoročnom trendu, a to je da oni na vlasti sve manje poštuju vladavinu prava.

To se odnosi i na činjenicu da još uvijek nisu provedene odluke Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Sejdić-Finci i drugim predmetima. Kao posljedica, u postojećem sistemu određene grupe već duže od dva desetljeća predmet su diskriminacije i ne mogu ostvariti pravo da obavljaju političku dužnost.

A u Mostaru, građanima je već dva izborna ciklusa uskraćena mogućnost da izaberu lokalne predstavnike zato što dvije glavne političke stranke u gradu neće da provedu odluku Ustavnog suda o izbornom sistemu u Mostaru.

I konačno još jedan primjer: neki kantoni u Federaciji Bosne i Hercegovine još nisu donijeli izmjene ustava koje bi garantirale status srpskog naroda i jezika, bez obzira na zakonsku obavezu da to urade koja datira još iz 2002.

Sva ova pitanja moraju se riješiti.

Naravno, problemi sa vladavinom prava puno su dublji, u smislu korupcije u političkom sistemu, glomaznom javnom sektoru i pružanju osnovnih usluga građanima.

Ti nedostatci u vladavini prava doprinose ogromnom egzodusu talentiranih mladih ljudi iz zemlje i jačaju snage nacionalizma i podjela.

Dejtonski mirovni sporazum definira Bosnu i Hercegovinu kao državu koja se rukovodi vladavinom prava i mislim da mi kao međunarodna zajednica treba da se ponovo angažiramo i intenziviramo rad na jačanju vladavine prava, između ostalog i kroz borbu protiv korupcije.

* * *

Dame i gospodo, u svjetlu mnogih unutrašnjih izazova koji su

još uvijek prisutni u Bosni i Hercegovini, smatram da bi međunarodna zajednica trebala zadržati sve instrumente koje ima na raspolaganju za održavanje stabilnosti. BiH je kompleksno političko i sigurnosno okruženje, u kojoj negativni scenariji mogu brzo ugroziti Dejtonski mirovni sporazum i do sada postignuti napredak.

Iz toga razloga, čvrsto sam uvjeren da je još uvijek neophodno zadržati vojne snage EU sa izvršnim mandatom na terenu.

* * *

Prije no što završim, želim spomenuti još jedan nedavni *pozitivni* događaj, za koji smatram da nas podsjeća na to da naša podrška BiH i njenim građanima nije uzaludna.

Prošle godine, političari u Srednjobosanskom kantonu usvojili su inicijativu u kantonalnoj skupštini da razdvoje bošnjačke i hrvatske učenike u srednjoj školi u gradu Jajcu.

Međutim, brzo su se susreli sa jakim otporom grupe odlučnih učenika i drugih građana svih nacionalnosti. Velikim dijelom zbog tog otpora, u septembru nije došlo do planirane podjele škole.

Taj primjer me podsjeća na dvije stvari. Prvo, da među građanima na lokalnom nivou postoji želja za socijalnom i institucionalnom integracijom, i za primjenom evropskih standarda u javnom životu.

Drugo, meni to pokazuje da kada mi, kao međunarodna zajednica, jedinstveno podržimo lokalne aktere koji rade na unapređenju vlastite zemlje, rezultati su vidljivi.

Što se tiče budućnosti, osnovni izazovi za političke lidere i institucije u Bosni i Hercegovini su jasni.

Prije svega, to je dovršavanje koraka potrebnih za sljedeću fazu evroatlantske integracije. Iste te mjere donijet će i ekonomski razvoj koji je tako prijeko potreban građanima Bosne

i Hercegovine.

Drugo, poduzimanje svih potrebnih koraka da se osigura da se izbori 2018. mogu nesmetano održati, a izborni rezultati provesti.

I konačno, tu je vladavina prava. Poštovanje i provođenje odluka suda i poštivanje Dejtonskog mirovnog sporazuma apsolutni su preduvjeti za stvarni napredak.

Mi, kao međunarodna zajednica, ne možemo to uraditi u ime izabраниh lidera BiH. Ali možemo jasno govoriti protiv pokušaja da se poništi napredak koji je postignut u integraciji BiH i njenih naroda.

I možemo podržati sve one koji iskazuju iskreno opredjeljenje da pomognu da BiH postane stabilna, funkcionalna i prosperitetna zemlja, nepovratno integrirana u evropske strukture.

Hvala.